visualization. The essence of the method of legislative assessment of the public danger of criminal offenses is that each criminal sanction is analyzed in comparison with the general set of sanctions of the Special part of the Criminal code of Ukraine.

The article outlines the main tasks that can be efficiently accomplished through the automated system for research legislative estimation of public danger of act "In Context". The article describes and demonstrates the heuristic capabilities of the system for analysis the ratio of the severity of criminal penalties for offenses with homogeneous objects (for example, careless offenses on life and offenses related to information leakage), and to identify and visualize the main trends in the criminal law of Ukraine, for building a systematic forecast of changes in the intensity of criminal sanctions after the entry into force of the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the Simplification of Pre-trial Investigation of Certain Categories of Criminal Offenses".

It is argued that an automated system for research legislative estimation of public danger of act "In Context" can become a promising tool for the systematic improvement of the legislation on criminal liability of Ukraine in the direction of reducing the imbalance of criminal sanctions, bringing legislative assessments of the public danger of criminal offenses in line with their actual danger and even preventing legal expansionism.

Key words: public danger, legislative estimation of public danger of act, the automated system "In Context", the intensity of criminal sanctions, index of contextual legislative estimation of public danger, the improvement of the legislation on criminal liability.

DOI: 10.33766/2524-0323.88.101-112

УДК 340.13:355-057.36

В. А. Мацько,
науковий співробітник НДІ
проблем правового та організаційного
забезпечення діяльності
Міністерства Державного науково-дослідного
інституту МВС України
(м. Київ, Україна)
e-mail: mazko95@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-4149-8744>

ПОНЯТТЯ «УЧАСНИК ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ (АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ)» ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

У статті досліджується поняття «учасник операції Об'єднаних сил (антитерористичної операції)» за законодавством України. За результатами проведеного аналізу чинного законодавства України та праць вітчизняних науковців за напрямом забезпечення прав учасників ООС/АТО, сформульовано авторське визначення поняття «учасник операції Об'єднаних сил (антитерористичної операції)». Наведено перелік документів, що підтверджують участь в ООС та АТО. Визначено існуючі прогалини в чинному законодавстві України, які регулюють питання надання статусу учасника бойових дій особам, які займаються волонтерською діяльністю.

Ключові слова: учасник операції Об'єднаних сил, учасник антитерористичної операції, ветеран війни, учасник бойових дій, доброволець, інвалід війни.

Постановка проблеми. З квітня 2014 року по квітень 2018 року в Україні тривала широкомасштабна антитерористична операція [1], метою якої було попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізація наслідків терористичної діяльності. Проте вже у 2018 році вона була переформатована в операцію Об'єднаних сил [2]. Участь в обох операціях брали як кадрові офіцери Збройних сил України, так і добровольці. З початку 2014 року і до тепер у вітчизняному законодавстві відбуваються постійні зміни, проте, незважаючи на це, питання належного забезпечення прав і свобод учасників ООС/АТО залишається актуальним. Особливо необхідним є визначення на законодавчому рівні поняття «учасник операції Об'єднаних сил (антитерористичної операції)». Складність визначення цього поняття також обумовлюється гібридним характером агресії проти України, яка почалася з штучних громадських протестів, які переросли в захоплення державних будівель, а потім події взагалі набули повноцінного збройного конфлікту [3]. Додає складності й те, що досить довгий час питання тимчасово окупованої території по відношенню до окремих районів Донецької та Луганської областей не мало чіткого визначення в чинному законодавстві України [11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню визначення правового статусу учасників ООС (АТО) присвячували свої роботи В. В. Пилип, А. В. Трофименко, Л. М. Сукмановська, В. В. Гаркуша, В. В. Галунько, С. О. Дзюба та інші, серед яких можна знайти й наукові праці І. М. Кравченка [15; 16]. Проте через постійну зміну чинного законодавства України, яке врегульовує проблему захисту учасників ООС (АТО), їхні дослідження потребують подальшого розвитку. Тож питання щодо визначення поняття «учасник операції Об'єднаних сил (антитерористичної операції)» за законодавством України на часі є необхідним.

Формування цілей. Метою статті є визначення поняття «учасник операції Об'єднаних сил (антитерористичної операції)» за законодавством України.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні в чинному законодавстві України, як і в доктринальній площині, загально визначеного поняття «учасник операції Об'єднаних сил/ Антитерористичної операції» (надалі – учасників ООС/АТО) не наведено. Основним нормативно-правовим актом, який установлює правовий статус учасників ООС/АТО є Закон України від 22.10.1993 № 3551-ХІІ «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист» (надалі – Закон України № 3551-ХІІ від 22.10.1993) [10]. Так, відповідно до зазначеного вище Закону України, існує загальна категорія пільгових осіб (це ветеран війни), до якої належать учасники бойових дій, учасники війни, особи з інвалідністю внаслідок війни. Згідно зі ст. 5 Закону України № 3551-ХІІ від 22.10.1993, учасниками бойових дій є особи, які брали участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщини у складі військових підрозділів, з'єднань, об'єднань всіх видів і родів військ Збройних Сил діючої

армії (флоту), у партизанських загонах і підпіллі та інших формуваннях як у воєнний, так і в мирний час. До них належать:

– військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані) Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту; військовослужбовці військових прокуратур; особи рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи; поліцейські; особи рядового, начальницького складу; військовослужбовці Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України; інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі й стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та в період здійснення зазначених заходів;

– особи, які в складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, за умови, що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших, утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів [10, ст. 6].

Особливою умовою отримання статусу учасника бойових дій (надалі – статус УБД) зазначеним вище особам є залучення їх до проведення антитерористичної операції чи здійснення заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі й стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях на строк не менше ніж 30 календарних днів, у тому числі за сукупністю днів перебування в районах її проведення. За виключення осіб, які брали участь у виконанні бойових (службових) завдань в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з противником, у проведенні розвідувальних заходів, що підтверджено оперативним штабом з управління антитерористичною операцією чи Об'єднаним оперативним штабом Збройних Сил України (об'єднаним командним пунктом Об'єднаних сил), а також які отримали поранення, контузії, каліцтва, що унеможливило подальше виконання ними відповідних завдань (крім випадків необережного поводження із зброєю та ухилення від військової служби шляхом самокалічення або шляхом симуляції хвороби), статус учасника бойових дій надається незалежно від кількості днів залучення їх до проведення антитерористичної

операції чи здійснення заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі й стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях [4, ст. 2¹].

Також до УБД належать особи, які в період до набрання чинності Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення не менше 30 календарних днів, у тому числі за сукупністю днів перебування в районах її проведення, у взаємодії із Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією, Національною гвардією України, Службою безпеки України та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами [10, ст. 6].

Наступною категорією осіб, які належать до ветеранів війни, є учасники війни. Ними вважаються працівники підприємств, установ, організацій, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у порядку, встановленому законодавством, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні здійснення заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, у порядку, встановленому законодавством [10, ст. 9].

Крім учасників бойових дій та учасників війни, до ветеранів війни належать особи з інвалідністю внаслідок війни. Так до осіб з інвалідністю внаслідок війни належать вищеперераховані особи, тобто ті, які мають статус учасника бойових дій та учасника війни, а також особи, які в складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, але в подальшому такі добровольчі формування не були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, і виконували завдання антитерористичної операції у взаємодії зі Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією, Національною гвардією України та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами та особи, які добровільно забезпечували (або добровільно залучалися до забезпечення) проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі й стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях (у тому числі здійснювали волонтерську діяльність) та стали особами з інвалідністю внаслідок

поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час забезпечення проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо в районах та у період її проведення, під час забезпечення здійснення заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі й стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів [10, ст. 7].

Слід відзначити те, що таких осіб, які добровільно забезпечували (або добровільно залучалися до забезпечення) проведення АТО, у тому числі здійснювали волонтерську діяльність, віднесли тільки до осіб з інвалідністю внаслідок війни, тобто щоб одержати підтвердження тому, що такі особи забезпечували проведення АТО, їм потрібно отримати поранення, контузії, каліцтва або захворювання. Схожа ситуація і з особами, що здійснюють волонтерську діяльність: цю категорію осіб також віднесли лише до осіб з інвалідністю внаслідок війни, що призвело до порушення прав вказаних осіб. Проаналізувавши судову практику з даного питання, ми знайшли її роз'яснення в судових рішеннях. Так, відповідно до рішення Київського районного суду м. Полтави № 552/6143/16-ц 02.12.2016 «Про встановлення факту залучення та безпосередньої участі у забезпеченні проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення», особі, яка звернулася до суду, задовольнили позов та в судовому порядку встановили факт її участі в АТО, що посприяло отриманню статусу учасника війни. У рішенні Київського районного суду м. Полтави зазначено, що, відповідно до п. 13 ч. 1 ст. 9 Закону України № 3551-ХІІ від 22.10.1993 року, учасниками війни є працівники підприємств, установ, організацій, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції. При цьому, згідно зі ст. 1 Закону України № 3236-VI від 19.04.2011 «Про волонтерську діяльність», волонтерська діяльність – це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [5]. Оскільки в п. 13 ч. 1 ст. 9 Закону України № 3551-ХІІ від 22.10.1993 не передбачено, чи поширюється дана норма на випадки добровільного залучення особи до участі у забезпеченні проведення антитерористичної операції, на підставі ч. 8 ст. 8 ЦПК України суд визнав за необхідне застосувати до спірних правовідносин аналогію права [6, 7]. Отже, виходячи зі вказаного вище рішення суду, особи, що займаються волонтерською діяльністю в зоні ООС/АТО, повинні отримувати статус учасника війни.

Зважаючи на переформатування АТО в ООС, Верховна рада України внесла зміни до 19 Законів України й учасники обох операцій отримали змогу на рівні отримувати пільги від держави. Однак ні поняття «учасник АТО», ні «учасник ООС» не знайшли своє відбиття в законодавстві.

Так для визначення поняття «учасник ООС/АТО» дослідимо поняття «антитерористична операція» та «операція Об'єднаних сил».

Відповідно до ст. 1 Закону України № 638-ІV від 20.03.2003 «Про боротьбу з тероризмом», антитерористична операція – це комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення

безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності [8]. Якщо виходити з визначення АТО, то учасником АТО є особа, яка брала участь у комплексі скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності.

Визначення операції Об'єднаних сил у законодавстві немає, проте у Законі України № 2268-VIII від 18.01.2018 «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» є формулювання «заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях» [9, ст. 7].

У Законі України № 3551-XII від 22.10.1993 при переліку учасників бойових дій зазначено, що це особи, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України й брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції в період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі й стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів [10, ст. 6].

Якщо звернутися до питання розгляду даної проблематики вітчизняними вченими, то В. В. Пилип зазначає, що «учасник АТО – це громадянин України, іноземець, особа без громадянства, що безпосередньо брала участь у антитерористичній операції» [13, с. 50]. Виходячи з визначення наведеного науковцем, можемо сказати, що, на думку автора, для того щоб отримати статус учасника АТО, особа повинна відповідати двом категоріям, а саме:

- бути громадянином України, іноземцем, особою без громадянства;
- безпосередньо брати участь в Антитерористичній операції.

Так, відповідно до Закону України «Про громадянство», громадянин України – це особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України [13, ст. 1]. У ст. 3 вказаного Закону визначено належність до громадянства України. Так, громадянами України є:

1) усі громадяни колишнього СРСР, які на момент проголошення незалежності України (24 серпня 1991 року) постійно проживали на території України;

2) особи, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних чи інших ознак, які на момент набрання чинності Законом України «Про громадянство України» (13 листопада 1991 року) проживали в Україні і не були громадянами інших держав;

3) особи, які прибули в Україну на постійне проживання після 13 листопада 1991 року і яким у паспорті громадянина колишнього СРСР зразка

1974 року органами внутрішніх справ України внесено напис «громадянин України», та діти таких осіб, які прибули разом із батьками в Україну і на момент прибуття в Україну не досягли повноліття, якщо зазначені особи подали заяви про оформлення належності до громадянства України;

4) особи, які набули громадянство України відповідно до законів України та міжнародних договорів України.

Особи, зазначені в пункті 1 частини першої цієї статті, є громадянами України з 24 серпня 1991 року; ті, що зазначені в пункті 2, – з 13 листопада 1991 року, а в пункті 3 – з моменту внесення відмітки про громадянство України [13, ст. 3].

У вказаному законі також визначено поняття іноземець як особа, яка не перебуває в громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав [13, ст. 1].

Особою без громадянства, відповідно до Закону України «Про громадянство України», вважається особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином [13, ст. 1].

Наступним критерієм є безпосередня участь в антитерористичній операції. Підтвердження участі в АТО або ООС можливе лише за пред'явлення певних документів. Так до обов'язкових документів, що підтверджують участь в АТО відносяться:

- витяги з наказів керівника антитерористичного центру при СБУ (або особи, яка його заміщує, першого заступника чи заступника керівника антитерористичного центру при СБУ) про залучення до проведення антитерористичної операції;

- витяги з наказів керівника оперативного штабу з управління антитерористичною операцією (чи його заступників або керівників секторів (командирів оперативно-тактичних угруповань)) про підпорядкування керівнику оперативного штабу з управління антитерористичною операцією в районах її проведення та про прибуття (вибуття) до (з) районів проведення антитерористичної операції;

- документи про направлення у відрядження до районів проведення антитерористичної операції або інші офіційні документи, видані державними органами, що містять достатні докази про безпосередню участь особи у виконанні завдань антитерористичної операції в районах її проведення;

- витяги з бойових наказів, бойових розпоряджень, бойових донесень (журналів бойових дій, оперативних завдань), які підтверджують факт безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з противником, проведення розвідувальних заходів;

- матеріали спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень, контузій, каліцтв;

- нотаріально завірени свідчення не менше ніж двох свідків із ряду осіб, які разом із такою особою брали участь в антитерористичній операції та отримали статус учасника бойових дій або інваліда війни, у разі підтвердження суб'єктами боротьби з тероризмом факту взаємодії зазначених осіб (особисто або під час перебування в складі добровольчих формувань) зі Збройними Силами, МВС,

Національною гвардією та іншими утвореними відповідно до законів військовими формуваннями та правоохоронними органами [4, ст. 4].

Для учасників ООС виділено такий перелік документів:

- витяги з наказів Генерального штабу Збройних Сил України про залучення до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі й стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях;

- витяги з наказів Командувача об'єднаних сил, командирів оперативно-тактичних угруповань про прибуття (вибуття) до (з) районів здійснення цих заходів, документи про направлення у відрядження до районів здійснення цих заходів;

- витяги з бойових наказів, бойових розпоряджень, бойових донесень (журналів бойових дій, оперативних завдань), які підтверджують факт безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з противником, проведення розвідувальних заходів;

- матеріали спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень, контузій, каліцтв [4, ст. 4].

Перелік зазначених документів є надзвичайно широким, і якщо учасник ООС/АТО немає хоча б одного з цих документів, факт підтвердження його участі в ООС/АТО можливий лише в судовому порядку, що значно затягує час отримання статусу УБД, який дає змогу користуватися рядом пільг.

Окрім зазначеного вище, окреслює поняття учасника АТО Д. А. Чижев. На його думку, учасники АТО – це військовослужбовці Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, особи рядового та начальницького складу і військовослужбовці МВС, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також брали безпосередню участь в антитерористичній операції [14, с. 175]. З цим визначенням науковця в деякій мірі ми не погоджуємося, адже участь в ООС/АТО брали не лише представники силових структур, а й іноземці та особи без громадянства.

Висновок. Отже, враховуючи, що Уряд прирівняв учасників АТО до учасників ООС, можемо навести одне визначення для обох категорій. Так, підтримуючи думку В. В. Пилип, вважаємо, що учасник ООС/АТО – це громадянин України, іноземець, особа без громадянства, що безпосередньо брала участь у ООС/АТО та у виконанні бойових (службових) завдань у умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з противником строком не менше ніж 30 календарних днів, у тому числі за сукупністю днів перебування в районах проведення операцій.

Крім того, вважаємо за необхідне доповнити ст. 9 Закону України № 3551-ХІІ від 22.10.1993 року пунктом чотирнадцятим та викласти його в такій редакції: «особи, які добровільно забезпечували (або добровільно залучалися до забезпечення) проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі й стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, перебуваючи

безпосередньо в районах та д період здійснення зазначених заходів (у тому числі здійснювали волонтерську діяльність)», надавши, таким чином, особам, що здійснюють волонтерську діяльність в зоні проведення ООС, статус учасників війни.

Використані джерела:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України»: Указ Президента України від 14.04.2014 № 405/2014. *Офіційний вісник Президента України* від 14.04.2014. 2014. № 14. Стр. 3. Ст. 745.

2. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18.01.2018 № 2268-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 10. Ст. 54.

3. Нестерович В.Ф. Громадські протести на окремих територіях Українського Донбасу протягом весни 2014 року: причини та наслідки. *Віче*. 2014. № 21. С. 14-17.

4. Порядок надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 413.

5. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 4. Ст. 435.

6. Цивільний процесуальний кодекс: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.

7. Рішення Київського районного суду м. Полтави № 552/6143/16-ц от 02.12.2016 «Про встановлення факту залучення та безпосередньої участі у забезпеченні проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо у районах антитерористичної операції у період її проведення URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2> (дата звернення: 10.10.2019).

8. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 25. Ст. 180.

9. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України № 2268-VIII від 18.01.2018. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 10. Ст. 54.

10. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 45. Ст. 425.

11. Нестерович В.Ф. Верховенство права та забезпечення прав людини на тимчасово окупованих територіях України. *Наукові записки НаУКМА*. 2017. Т. 200. Юридичні науки. С. 85-92.

12. Пилип В. В. Адміністративно-правовий статус учасників антитерористичної операції: дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.07. К., 2018. 200 с.

13. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

14. Чижов Д. А. Нормативно-правове забезпечення права на соціальний захист учасників АТО та членів їх сімей. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 173-182.

15. Кравченко І. М. Правові аспекти визначення статусу військовополоненого з огляду на проведення Україною операції Об'єднаних Сил (АТО) із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії РФ у Донецькій і Луганській областях. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2019. № 1. С. 127-139.

16. Кравченко І.М. Правові аспекти праці військовополонених з огляду на проведення Україною операції Об'єднаних Сил (АТО) із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії РФ у Донецькій і Луганській областях. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2019. № 3. С. 123-136.

References:

1. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 13 kvitnia 2014 roku «Pro nevidkladni zakhody shchodo podolannia terorystychnoi zahrozy i zberezhenntia terytorialnoi tsilisnosti Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.04.2014 № 405/2014. (2014) *Ofitsiyni visnyk Prezydenta Ukrainy vid 14.04.2014.-Official Bulletin of the President of Ukraine*,14, 3, art. 745. [in Ukrainian].

2. Pro osoblyvosti derzhavnoi polityky iz zabezpechennia derzhavnoho suverenitetu Ukrainy na tymchasovo okupovanykh terytoriiakh u Donetskii ta Luhanskii oblastiakh: Zakon Ukrainy vid 18.01.2018 № 2268-VIII. (2018) *Vidomosti Verkhovnoi Rady- Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*,10, art. 54. [in Ukrainian].

3. Nesterovych, V. F. (2014) Hromads'ki protesty na okremykh terytoriyakh Ukrayins'koho Donbasu protyahom vesny 2014 roku: prychny ta naslidky. *Viche – Viche* 21, 14-17. [in Ukrainian].

4. Poriadok nadannia ta pozbavlenntia statusu uchasyk boiovykh dii osib, yaki zakhyshchaly nezalezhnist, suverenitet ta terytorialnu tsilisnist Ukrainy i braly bezposeredniu uchast v antyterorystychnii operatsii, zabezpechenni yii provedennia chy u zdiisnenni zakhodiv iz zabezpechennia natsionalnoi bezpeky i oborony, vidsichi i strymuvannia zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii v Donetskii ta Luhanskii oblastiakh, zabezpechenni yikh zdiisnennia: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.08.2014 № 413. N. d. N. p. [in Ukrainian].

5. Pro volontersku diialnist: Zakon Ukrainy vid 19.04.2011 № 3236-VI. (2011) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy - Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 4, art. 435. [in Ukrainian].

6. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks: Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 № 1618-IV. (2004) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy- Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*,40-41, 42, art. 492. [in Ukrainian].

7. Rishennia Kyivskoho raionnoho sudu m. Poltavu № 552/6143/16-ts 02.12.2016 «Pro vstanovlennia faktu zaluchennia ta bezposerednoi uchasti u zabezpechenni provedennia antyterorystychnoi operatsii, перебуваючы безпосередно у районах антитерористичної операції у період її проведення. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2> [in Ukrainian].

8. Pro borotbu z teroryzmom: Zakon Ukrainy vid 20.03.2003 № 638-VI. (2003) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy- Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 25, art. 180. [in Ukrainian].

9. Pro osoblyvosti derzhavnoi polityky iz zabezpechennia derzhavnoho suverenitetu Ukrainy na tymchasovo okupovanykh terytoriiakh u Donetskii ta Luhanskii oblastiakh : Zakon Ukrainy № 2268-VIII vid 18.01.2018. *Vidomosti Verkhovnoi Rady- Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*,10, art. 54. [in Ukrainian].

10. Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu: Zakon Ukrainy vid 22.10.1993 № 3551-XII. (1993) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy- Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 45, art. 425. [in Ukrainian].

11. Nesterovych, V. F. (2017) Verkhovenstvo prava ta zabezpechennya prav lyudyny na tymchasovo okupovanykh terytoriyakh Ukrainy. *Naukovi zapysky NaUKMA – NaUKMA Scientific Notes. Yurydychni nauky*, 200, 85-92. [in Ukrainian].

12. Pylyp, V. V. (2018) Administratyvno-pravovyi status uchasyntiv antyterorystychnoi operatsii: dys. kand. yuryd. nauk.-Candidate's thesis. Kyiv. [in Ukrainian].

13. Pro hromadianstvo Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 18.01.2001 № 2235-III. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy- Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 13, art. 65. [in Ukrainian].

14. Chyzhov, D. A. (2016) Normatyvno-pravove zabezpechennia prava na sotsialnyi zakhyst uchasyntiv ATO ta chleniv yikh simei. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»*. *Yurydychni nauky-Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Law*, 845, 173–182. [in Ukrainian].

15. Kravchenko, I. M. (2019) Pravovi aspekty vyznachennya statusu viys'kovopolonenooho z ohlyadu na provedennya Ukrainoyu operatsiyi Ob'yednanykh Syl (ATO) iz zabezpechennya natsional'noyi bezpeky i oborony, vidsichi ta strymuvannya zbroynoyi ahresiyi RF u Donets'kiy i Luhans'kiy oblastiakh. *Visnyk Luhans'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka – Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs E. O. Didorenko*, 1, 127-139. [in Ukrainian].

16. Kravchenko, I. M. (2019) Pravovi aspekty pratsi viys'kovopolonenykh z ohlyadu na provedennya Ukrainoyu operatsiyi Ob'ednanykh Syl (ATO) iz zabezpechennya natsional'noyi bezpeky i oborony, vidsichi ta strymuvannya zbroynoyi ahresiyi RF u Donets'kiy i Luhans'kiy oblastiakh. *Visnyk Luhans'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka – Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs E. O. Didorenko*, 3, 123-136. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 21.12.2019

Мацько В. А.,

научный сотрудник НИП проблем
правового и организационного обеспечения
деятельности Министерства,
Государственного научно-исследовательского
института МВД Украины
(г. Киев, Украина)

ПОНЯТИЕ «УЧАСТНИК ОПЕРАЦИИ ОБЪЕДИНЁННЫХ СИЛ (АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКОЙ ОПЕРАЦИИ)» ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ УКРАИНЫ

В статье исследуется понятие «участник операции Объединенных сил (антитеррористической операции)» по законодательству Украины. Сформулировано авторское определение понятия «участник операции Объединенных сил (антитеррористической операции)». Приведен перечень документов, подтверждающих участие в ООС и АТО. Определены существующие проблемы в действующем законодательстве Украины, регулирующие вопросы предоставления статуса участника боевых действий лицам, которые занимаются волонтерской деятельностью.

Ключевые слова: участник операции Объединенных сил, участник антитеррористической операции, ветеран войны, участник боевых действий, доброволец, инвалид войны

Matsko V.,

Research Employee of the Research Laboratory of the Problems
of Legal and Organizational Support of the Ministry Activities
of the Statr Research Institute MIA Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

THE CONCEPT OF "A MEMBER OF THE JOINT FORCES OPERATION (ANTI-TERRORIST OPERATION)" UNDER THE LEGISLATION OF UKRAINE

Research article studies the concept of "participant in the operation of the Joint Forces (anti-terrorist operation)" under the laws of Ukraine. The author's definition of the term "participant of the Operation of the Joint Forces (anti-terrorist operation)" is formulated. The list of documents considering participation in the environmental protection and anti-terrorist operation is given. The existing problems are identified in the current legislation of Ukraine, regulating the issues of granting the status of the participant of hostilities to persons involved in volunteer activities.

Therefore, given that the Government has equated ATO participants with OJF participants, one can use the single definition for both categories. Thus, supporting the opinion of Pylyp V., we consider that the OJF / ATO participant is a citizen of Ukraine, a foreigner, a stateless person, who directly participated in the OJF / ATO, and in performance of combat (service) tasks in conditions of direct contact and fire contact with the enemy for a period of not less than 30 calendar days, including the total number of days spent in the operational areas. In addition, we consider it necessary to supplement Art. 9 of Law of Ukraine dated October 22, 1993 No 3551-XII p. 14 and to state it in the following wording: "persons who voluntarily provided (or who were voluntarily involved in providing) the anti-terrorist operation, implementation of measures for national security and defense, repulsion and deterrence of the armed aggression of the Russian Federation in the Donetsk and Lugansk regions, being directly in the mentioned areas while the implementation of these activities (including volunteer activities)", thus, giving the status of war participants to the persons engaged in volunteer activity in the area of OJF.

Key words: participant of the Operation of the Joint Forces, participant of the anti-terrorist operation, war veteran, participant of hostilities, volunteer, war invalid.

DOI: 10.33766/2524-0323.88.112-123

УДК 343.9

І. Б. Медичький,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права
навчально-наукового Юридичного інституту
Прикарпатського національного
університету імені В. Стефаника

e-mail: ibm78@ukr.net

[https:// orcid.org/ 0000-0002-6720-6658](https://orcid.org/0000-0002-6720-6658)

МАТЕРІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ФІЗИЧНОГО НАСИЛЬСТВА: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті обґрунтовується необхідність активізації кримінологічного пізнання фундаментальної проблеми наслідків злочинності, обсяг знань про які сприятиме